

GÓP PHẦN TẠO DỰNG THƯƠNG HIỆU HỘI AN

Ban Biên tập

Năm 1986, Ban Quản lý Di tích và Dịch vụ Du lịch Hội An được thành lập. Đây là tiền thân của Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An ngày nay. Nhân kỷ niệm 30 năm thành hình thành và phát triển, Ban biên tập Thông tin nghiên cứu Bảo tồn Di sản có dịp trao đổi với đồng chí Trần Ánh - Tỉnh ủy viên, Phó Bí thư thường trực Thành ủy Hội An, Chủ tịch Hội đồng Nhân dân thành phố Hội An, một trong những thành viên đầu tiên của Ban Quản lý Di tích và Dịch vụ Du lịch Hội An về những kỷ niệm liên quan đến bản thân gắn với sự nghiệp bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Hội An trong 19 năm công tác tại Trung tâm.

Ban Biên tập: Thưa đồng chí, là một trong những thành viên đầu tiên của Ban Quản lý Di tích và Dịch vụ Du lịch Hội An, gắn bó suốt 19 năm công tác tại Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích Hội

An (nay là Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An), cùng với Hội An vượt qua nhiều hoàn cảnh khó khăn để đạt được danh hiệu Di sản Văn hóa Thế giới cũng như đưa thương hiệu Hội An đến với bè bạn xa gần, xin đồng chí chia sẻ những kỷ niệm về sự nghiệp bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Hội An mà mình đã gắn bó.

Đ/c Trần Ánh: Trong 19 năm công tác dưới mái nhà Trung tâm trong tình đoàn kết, yêu thương, giúp đỡ của đồng nghiệp và bạn bè đã tạo động lực để bản thân tôi phấn đấu, cùng với đồng nghiệp góp phần chung vào sự nghiệp bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Hội An. Riêng với bản thân tôi, những kỷ niệm đáng nhớ là đã góp phần tạo dựng thương hiệu Hội An trong lòng bè bạn xa gần. Cụ thể là:

- Về lĩnh vực nghiên cứu:

Có thể nói anh em trong Nhóm Nghiên cứu Hội An của Ban Quản lý Di tích và Dịch vụ Du lịch xưa là những người có thể gọi là liễu lĩnh, táo bạo khi đăng ký những đề tài nghiên cứu khoa học cấp tỉnh. Năm 1987, khi mới vừa nhận công tác, bản thân tôi cùng với Nguyễn Chí Trung, Trần Văn An, 3 anh em đăng ký 3 đề tài nghiên cứu khoa học xã hội cấp tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng. Lúc bấy giờ ngay cả thành phố Đà Nẵng, cán bộ Đà Nẵng cũng chưa có ai đăng ký đề tài nghiên cứu cấp tỉnh, cấp huyện thì càng chưa. Mặc dù là cán bộ cấp huyện đầu tiên đăng ký làm đề tài cấp tỉnh nhưng đã được Ủy ban Khoa học Kỹ thuật Quảng Nam - Đà Nẵng lúc bấy giờ quan tâm. Đề tài làm từ năm 1987 đến 1988 thì hoàn thành, nghiệm thu. Kết quả cả 3 đề tài đều được đánh giá rất tốt, trở thành nguồn tư liệu lưu trữ ban đầu của Hội An, của anh em Hội An về lịch sử - văn hóa Hội An. Lúc bấy giờ, tôi nghiên cứu đề tài về “*Tình hình ngoại thương Hội An từ thế kỷ XVI-XIX*”. Hiện nay bản thảo chưa có điều kiện đánh máy, biên tập và xuất bản được. Sau đó là hàng loạt công trình nghiên cứu khác liên quan đến Hội An. Trong quá trình đào tạo cao cấp chính trị, đào tạo cao học cũng đều chọn đề tài của Hội An làm đề tài nghiên cứu tốt nghiệp của mình. Đề tài cao cấp chính trị là “*Kế thừa và phát huy giá trị văn hóa đô thị cổ Hội An*”, đề tài cao học ở Hà Nội là “*Nhà gỗ ở Hội An - Những giá trị và giải pháp bảo tồn*”. Cả hai đề tài này khi bảo vệ đều xếp điểm thủ khoa của khóa học. Đề tài “*Nhà gỗ ở Hội An -*

Đ/c Trần Ánh báo cáo tham luận
tại Hội thảo Văn hóa Sa Huỳnh ở Hội An

Những giá trị và giải pháp bảo tồn” đã được biên tập và xuất bản vào năm 2005 bởi Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích Hội An (nay là Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An), sau đó Hội Văn nghệ Dân gian tái bản. Công trình nghiên cứu này cũng được trao các giải thưởng của tỉnh và quốc gia. Ngoài ra còn rất nhiều bài viết và công trình nghiên cứu khác góp phần giới thiệu về lịch sử, về văn hóa của Hội An. Có thể nói rằng Nhóm Nghiên cứu Hội An, sau này anh em kế tục cũng vậy, đã góp phần tích cực vào công tác nghiên cứu về lịch sử - văn hóa Hội An. Theo tôi, chưa có nơi nào cấp huyện mà có đội ngũ nghiên cứu rất hùng hậu, công trình nghiên cứu rất nghiêm túc và có giá trị đã được đăng tải, in ấn trên rất nhiều sách, báo, tạp chí của tỉnh và trong nước như ở Hội An. Nhờ như vậy mà nhiều vấn đề của Hội An mà các nhà khoa học lớn chưa tiếp cận được thì lực lượng nghiên cứu ở Hội An đã góp phần giải mã nhiều thông tin rất quý làm sáng tỏ hơn nhiều giá trị của

Hội An. Lĩnh vực đầu tiên là như vậy, tức là góp phần làm sáng tỏ hơn những giá trị của Hội An qua công tác nghiên cứu.

- Lĩnh vực thứ hai là tuyên truyền phát huy giá trị di sản văn hóa Hội An:

Ngay từ những năm đầu, lãnh đạo Thị xã đã tạo điều kiện cho anh em trong Ban tổ chức sưu tầm, tập hợp các tài liệu, nhất là tranh, ảnh, hiện vật. Trước khi làm các bảo tàng chuyên đề thì những lưu trữ, nhất là về hình ảnh và tranh về Hội An được mang đi triển lãm, giới thiệu, quảng bá ở nhiều nơi trong nước như tại Đà Nẵng, tại Thành phố Hồ Chí Minh vào năm 1989, tại Hà Nội vào năm 1990, 1995 và một số nơi khác. Thông qua những lần triển lãm như vậy, hình ảnh Hội An được quảng bá rộng rãi đối với bạn bè nhiều nơi. Trong những lần như vậy, điều rất đáng nhớ là tính không chuyên thể hiện rất rõ ngay từ đầu, hiện vật được đóng gói và mang đi bằng ô tô vào Sài Gòn, ra Hà Nội. Tới nơi rồi thì anh em hì hà hì hục mở ra, đóng khung, đóng giá, tự thiết kế, tự thi công trưng bày tại khu Vân Hồ - Hà Nội, nhà hát Hòa Bình tại thành phố Hồ Chí Minh, nhà Văn hóa Thanh niên Hồ Chí Minh,... Lúc bấy giờ điều kiện trong nước cũng khó khăn chung nên tính không chuyên của anh em cũng dễ dàng được thông cảm. Cái chính là hình ảnh, tư liệu đó nói lên nhiều nội dung quý. Những lần triển lãm kiểu “*mang chuông đi đánh xứ người*” để lại ấn tượng sâu đậm trong lòng người xem, góp phần lan tỏa những giá trị Hội An rất sớm, từ những năm 80 của thế kỷ XX.

Một việc tuyên truyền phát huy giá trị di sản văn hóa Hội An nữa mà lúc này tôi có vinh dự đóng vai trò chủ trì tham mưu cho lãnh đạo Thị xã là sáng tác biểu trưng Hội An. Sau khi Hà Nội công bố biểu trưng đã được chọn cũng như một số nơi có biểu trưng - logo của mình thì yêu cầu của Hội An là cần phải có. Lúc bấy giờ danh tiếng của Hội An được nhiều nơi biết đến nhưng một ngôn ngữ gì đó tượng trưng, ước lệ mà người ta nhìn vào thì biết ngay đó là Hội An thì chưa có. Vì vậy tôi đã mạnh dạn tham mưu cho lãnh đạo Thị xã để tổ chức thi sáng tác logo. Qua tham khảo một số nơi tổ chức thi, trong đó chủ yếu là của thành phố Hà Nội. Các bạn ở Hà Nội cho biết là tổ chức thi 4 năm, hơn 700 mẫu sáng tác của các họa sĩ gửi về cũng không chọn ra được. Từ vòng sơ khảo xong, vào vòng chung khảo còn mấy chục mẫu thì người nghĩ thế này, người nghĩ thế khác không chọn ra được cái nào ưng ý nhất. Vì vậy các bạn Hà Nội khuyên rằng tốt nhất nên đặt hàng, còn thi thì không biết khi nào kết thúc. Rút kinh nghiệm cách làm của Hà Nội, tôi đã tham mưu

lãnh đạo Thị xã mời họa sĩ Phạm Ngọc Tuấn, họa sĩ lão thành, Việt kiều tại Paris - Pháp, là người rất tâm huyết với Việt Nam để hợp đồng sáng tác và được lãnh đạo Thị xã chính thức giao nhiệm vụ cho Trung tâm mà tôi là người trực tiếp phụ trách. Nhờ các bạn ở Hà Nội cho biết thông tin địa chỉ của họa sĩ rồi tạo mối liên hệ với họa sĩ. Hai bên chưa hề gặp nhau, người ở Hội An, người ở Paris. Từ đó hàng loạt các động thái cung cấp tư liệu, chọn lọc, rồi thuyết minh được thực hiện. Bởi vì họa sĩ chưa hề đến Hội An nên việc thuyết minh cho họa sĩ nắm được nội dung và thấm được những giá trị của Hội An thì ông mới có hồn để sáng tác ra mẫu. Qua nhiều tháng, họa sĩ cũng đã gửi các mẫu đầu tiên về Hội An. Lãnh đạo Thị xã giao Trung tâm đứng ra trưng cầu dân ý tại 3 điểm trong khu phố cổ là chùa Cầu, 138 Trần Phú và trước chùa Ông. Cả ba điểm đều nằm trên vỉa hè để du khách nước ngoài, trong nước và đặc biệt là người phố Hội đến đó, đi ngang qua góp phần bình xét, chọn lựa những mẫu mà họa sĩ Phạm Ngọc Tuấn thiết kế. Qua mấy tháng trưng cầu dân ý, được rất nhiều người đồng thuận, lãnh đạo Thị xã đã nhất trí lấy mẫu cách điệu hình ảnh chùa Cầu, di tích điển hình ở Hội An làm biểu trưng của Đô thị cổ Hội An. Sau đó liên lạc lại với họa sĩ Phạm Ngọc Tuấn điều chỉnh dần đường nét, bố cục và cuối cùng tham mưu lãnh đạo Thị xã đưa ra kỳ họp Hội đồng Nhân dân và chính thức thông qua chọn hình ảnh chùa Cầu làm biểu trưng cho Đô thị cổ Hội An nói riêng, giá trị văn hóa Hội An nói chung. Logo này chính thức lưu hành vào năm 2004 nhân kỷ

niệm 5 năm ngày Khu phố cổ Hội An được công nhận là di sản văn hóa thế giới. Đây có thể nói là điều rất hạnh phúc của bản thân tôi bởi đã trực tiếp tham mưu và được chọn logo cho Hội An, và đây là logo đầu tiên của Quảng Nam, trong khi tỉnh chưa có, các huyện thì càng chưa có.

Một việc nữa cũng góp phần tuyên truyền giá trị, hình ảnh của Hội An do tôi là người chơi tem, sưu tập tem lâu năm ở Hội An, là hội viên của Hội tem Việt Nam, cho nên rất muốn hình ảnh của Hội An được đưa lên hình tem. Trước đó Hội An chỉ có một hình ảnh là mái phố nằm trong bộ tem phong cảnh miền Trung đã được phát hành, tem riêng về Hội An thì chưa có. Do vậy, tôi đã tham mưu lãnh đạo Thị xã phối hợp với Bưu điện Quảng Nam để tham mưu cho tỉnh và tỉnh có văn bản gửi Bộ Bưu chính Viễn thông đề nghị thiết kế bộ tem về Hội An. Mặc dù năm đó kế hoạch phát hành tem không có nội dung tem chuyên đề về Hội An, song nhờ tích cực của người tham mưu, của lãnh đạo Thị xã, thêm sự hỗ trợ tích

Nguyễn Văn Phi

Ý nghĩa của việc tìm thấy văn hóa Sa Huỳnh ở Hội An

cục của Bưu điện Quảng Nam tác động nên Bộ Bưu chính Viễn thông đã đồng ý và bổ sung kế hoạch thiết kế mẫu tem về Hội An. Công ty Tem của Tổng công ty Bưu chính Viễn thông đã cử nữ họa sĩ Hoàng Thúy Liễu vào Hội An để đi thực tế và sáng tác. Trước đó chị Thúy Liễu cũng đã liên lạc với anh em di tích để nhờ cung cấp thông tin và anh em di tích cũng đã cung cấp tư liệu cho chị rất nhiều. Sau đợt chính thức khảo sát, chị Thúy Liễu đã thiết kế 2 mẫu, một block tem có nền phố cổ và hình hội quán Phước Kiến, còn mẫu tem riêng là hình chùa Cầu. Năm 2004, mẫu tem đã được chính thức tổ chức lễ phát hành đầu tiên tại Hội An. Đối với những người chơi tem thì việc phát hành tem về Hội An thì cực kỳ quý, hơn nữa giá trị của con tem không chỉ là phương tiện thanh toán cước phí của bưu điện mà nó là hình ảnh truyền tải những thông điệp mà nó mang ra khắp mọi nơi trên thế giới. Tem về Hội An sau đó trở thành vật lưu niệm rất quý, vừa phục vụ nhu cầu sưu tập vừa phục vụ cho giải trí của nhiều người. Đưa hình ảnh Hội An lên con tem mà phạm vi phổ biến trên toàn thế giới qua đường bưu chính thì đó là một trong những cái mà bản thân tôi, Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di tích tham mưu để lãnh đạo Thị xã quyết định.

Một việc nữa là trong hồ sơ đệ trình UNESCO công nhận di sản văn hóa thế giới cho Khu phố cổ Hội An. Lúc bấy giờ, tỉnh Quảng Nam chỉ cấp kinh phí để làm hồ sơ cho Mỹ Sơn trước. Khi có thông tin này, anh em trong Trung tâm thấy rằng Khu phố cổ Hội An, về giá trị thì không hề thua kém. Hơn nữa, lúc bấy

giờ danh tiếng của phố cổ Hội An đang trội hơn, được nhiều người, nhiều nơi biết đến. Cho nên việc lập hồ sơ đệ trình UNESCO công nhận di sản văn hóa thế giới làm càng sớm thì càng tốt. Chính vì suy nghĩ như vậy, cho nên Trung tâm quyết định tham mưu lãnh đạo Thị xã bằng mọi cách phải đầu tư để lập hồ sơ. Mặc dù lúc bấy giờ tỉnh chưa có chủ trương nhưng rất may là các anh lãnh đạo Thị xã rất ủng hộ, đã thống nhất chủ trương và cho ứng kinh phí 300 triệu để xây dựng bộ hồ sơ. Sau khi có chủ trương, Trung tâm là đơn vị trực tiếp tham mưu. Lúc bấy giờ Trung tâm không có thẩm quyền lập hồ nên mới hợp đồng với Cục Bảo tồn Bảo tàng để thực hiện. Cục thì phối hợp lại với anh em Trung tâm để làm. Anh em đảm trách từ khâu chụp ảnh đến khâu biên tập, hồ sơ vẽ ghi, rồi viết kịch bản phim tài liệu,... Rất nhiều khâu mà tầm của cán bộ, anh em cấp huyện không đảm đương nổi nhưng anh em vẫn cứ liều, cứ làm. Trong đó, tôi được phân công phụ trách phần quan trọng là viết kịch bản cho phim tài liệu về Hội An. Đã mời anh Lê Thuấn là nghệ sĩ ưu tú Đài Truyền hình Việt Nam và anh Đoàn Huy Giao vào thực hiện. Có một điều may mắn là lúc bấy giờ cần có bộ hồ sơ không ảnh, nếu như hợp đồng thuê máy bay dân dụng đi chụp thì rất tốn kém, khoảng chừng 600.000.000đ. Nhưng may là Bộ Quốc phòng đã có không ảnh đó. Qua thông tin và người giới thiệu, anh Trung là người trực tiếp ra Hà Nội làm việc với các cơ quan chức năng của Bộ và xin copy lại một bản với

giá rất rẻ, khoảng chừng 15.000.000đ. Hình ảnh này cũng đảm bảo yêu cầu của UNESCO. Đây cũng là điều rất đáng nhớ. Điều may mắn hơn nữa là khi làm hồ sơ, có một số chuyên gia của UNESCO, ICOMOS đến Hội An để kiểm tra thì rất ủng hộ. Họ rất yêu Hội An, ủng hộ rất công tâm, vô tư mặc dù sau này họ là những người cầm cân nảy mực để thẩm định, đánh giá hồ sơ khu phố cổ Hội An. Ví dụ như ông David Michelmores, (sau này là Chủ tịch Tiểu ban gỗ của Ủy ban Di tích và Di chỉ thế giới, đơn vị thẩm định độc lập các bộ hồ sơ của di chỉ, di tích thế giới), đến Hội An để khảo sát nắm tình hình Hội An làm thế nào, qua tiếp cận với anh em Hội An thì ông rất yêu Hội An, rất quý anh em trong nhóm trực tiếp làm hồ sơ. Theo yêu cầu về hồ sơ của UNESCO là phải có phim dương bản. Điều khó khăn là phim dương bản lúc bấy giờ Đà Nẵng không tráng được, chụp xong phải gửi phim vào thành phố Hồ Chí Minh để tráng nhưng ảnh chụp không đạt yêu cầu. Bản thân ông David Michelmores thấy vậy nên ông tự đi chụp, sau khi về Băng Cốc ông bỏ tiền túi in tráng và tặng bộ ảnh đó cho Hội An. Bộ đó đạt yêu cầu luôn.

Nhờ những yếu tố thuận lợi về nhiều mặt cộng với sự nỗ lực tối đa của anh em trong Ban nên dù xuất phát thực hiện sau một năm nhưng hồ sơ về Khu phố cổ Hội An hoàn thành và gửi cùng lúc với hồ sơ Mỹ Sơn để đệ trình UNESCO xem xét vào kỳ họp thứ 23 tổ chức tại Marrakech ở Morocco. Cũng

may và vô cùng hạnh phúc là kỳ họp diễn ra trong 4 ngày, ngày đầu tiên khi đưa ra bầu chọn thì hồ sơ về Khu phố cổ Hội An được 21/21 thành viên Ủy ban Di sản thế giới bầu chọn. Và ngày 04/12/1999 ấy trở thành dấu mốc hạnh phúc vô bờ của người dân phố Hội - xứ Quảng - Việt Nam.

- Lĩnh vực thứ 3 là công tác tu bổ di tích:

Công việc tu bổ các di tích trong và ngoài khu phố cổ lúc bấy giờ có thể nói công lao của Bộ Văn hóa Thông tin là rất lớn. Bộ đã cử các chuyên gia của Trung tâm Bảo tàng và Tu bổ Di tích Trung ương, nay là Viện Tu bổ Di tích Trung ương, vào giúp Hội An vẽ ghi hiện trạng kiến trúc Hội An từ năm 1982, 1983 đến 1984. Công việc xong, các chuyên gia đã bàn giao danh mục bản vẽ ghi rất bài bản, có giá trị. Đây được xem là những cứ liệu rất quan trọng ghi lại những giá trị kiến trúc của Hội An. Khi các chuyên gia về Hà Nội, những công việc còn lại ở địa phương thì địa phương phải lo vì hợp đồng thực hiện rất khó do liên quan đến kinh phí. Cho nên, anh em làm bảo tồn ở Hội An phải tận dụng cây nhà lá vườn, bản thân tôi không biết gì về kiến trúc nhưng cũng phải làm nhiệm vụ đó, tức vẽ ghi hiện trạng kiến trúc. Ngay cả liên quan đến xây dựng bộ hồ sơ để xin Bộ Văn hóa công nhận di tích cấp quốc gia. Yêu cầu về hồ sơ là phải có bản vẽ ghi hiện trạng kiến trúc. Các di tích được lập hồ sơ đề nghị công nhận lúc bấy giờ như đình Sơn Phong, chùa Quan Âm, đình Đê Võng, Hội An tiên từ,... chính tôi là

người vẽ nên anh em gọi vui là “*sư kiến trúc*”. Mặc dù vậy, lúc bấy giờ cũng đã được ghi nhận đó là hồ sơ chính thức. Những nét vẽ rất là không chuyên, cách vẽ cũng vậy nhưng mà vẽ bằng cái tâm, làm việc rất trách nhiệm, những gì có thể làm thì quyết tâm làm bằng trách nhiệm cao nhất. Bất đắc dĩ phải làm kiến trúc sư như vậy cũng đã trở thành những kỷ niệm đáng nhớ.

Ban Biên tập: Thừa đồng chí, hiện nay, trên cương vị mới thì đồng chí có suy nghĩ gì về chặng đường gắn bó với sự nghiệp bảo tồn di sản văn hóa đã qua?

Đ/c Trần Ánh: Bây giờ nếu ai hỏi bản thân làm nghề gì thì câu trả lời là nghề chính trị được Đảng, Nhà nước phân công. Nhưng ai hỏi nghiệp gì thì đó là nghiệp văn hóa, tức nghiệp nghiên cứu, quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của Hội An. Và cũng từ mái nhà cơ quan di sản mà qua 19 năm công tác đầy khó khăn nhưng bằng tâm huyết, bằng trách nhiệm và bằng sự ủng hộ của lãnh đạo rồi sự đoàn kết, đồng thuận của anh em trong tập thể nên tạo cho mình môi trường cống hiến để trưởng thành. Cũng nhờ vậy mà chính từ những nỗ lực của cá nhân nói riêng, cơ quan nói chung góp phần, thứ nhất là được sự đánh giá cao của lãnh đạo Thị xã nay là Thành phố đối với cơ quan, và cái quan trọng hơn là góp phần rất tích cực vào việc nâng tầm giá trị của Hội An trong mắt của bạn bè trong nước và quốc tế. Ít nhiều cũng góp phần tạo dựng thương hiệu Hội An mà bây giờ rất là nhiều danh

hiệu đã được thế giới bầu chọn. Đó là những điều bản thân tôi rất tâm đắc và có thể đến cuối đời vẫn luôn luôn nhớ mãi, rất hạnh phúc và cảm thấy phần nào đó tự hào về những cống hiến của mình đối với công tác này.

Ban Biên tập: Xin cảm ơn đồng chí và xin chúc đồng chí mạnh khỏe, có những cống hiến mới trên cương vị hiện nay ✍